

تحلیل سیاست های تقنینی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته؛ چالش ها و راهکارها

محمد جواد لؤلؤیی^۱

فائزه رسولی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۸/۳۰

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی و ارتقاء سیاست های تقنینی ایران در مقابله با جرایم سازمان یافته، به تحلیل وضعیت موجود، چالش های پیش رو و ارائه پیشنهادات راهبردی پرداخته است. روش تحقیق شامل بررسی اسناد قانونی، تحلیل تطبیقی تجربیات بین المللی (به ویژه ایتالیا و ایالات متحده آمریکا) و تحلیل محتوای مرتبط با جرایم سازمان یافته در ایران است. نتایج نشان می دهد که قوانین موجود در ایران در زمینه تعریف دقیق جرایم سازمان یافته، تشدید مجازات ها و تسهیل فرآیند مصادره اموال با چالش هایی روبرو هستند. بررسی تجربیات بین المللی حاکی از آن است که قوانین جامع، سازوکارهای کارآمد و همکاری های بین المللی گسترده، عوامل کلیدی در موفقیت مبارزه با این جرایم هستند. پیشنهادات اصلی پژوهش شامل تدوین قانون جامع جرایم سازمان یافته، تقویت قوانین مصادره اموال، جرم انگاری فعالیت های سایبری سازمان یافته، مقابله با پولشویی با استفاده از رمزارزها و حمایت از افشاگران فساد است. این پژوهش بر ضرورت اصلاحات تقنینی به عنوان یکی از ارکان اصلی رویکرد جامع در مقابله با جرایم سازمان یافته تأکید می کند و پیشنهاداتی را برای ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد، شفاف و قاطع ارائه می دهد.

واژگان کلیدی

جرایم سازمان یافته، سیاست تقنینی، پولشویی، فساد ساختاری

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران. Javadloloeei76@gmail.com

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه مفید، قم، ایران. Fayeze2410@gmail.com

مقدمه

امروزه، پدیده جرایم سازمان یافته به عنوان یکی از چالش های جدی فراروی جوامع بشری، نه تنها امنیت و ثبات داخلی کشورها را تهدید می کند، بلکه با گسترش ابعاد فراملی، به معضلی بین المللی بدل شده است (united nations office on drugs and crime, 2004, p.475). جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان بخشی از این جامعه جهانی، از آسیب های ناشی از این جرایم مصون نمانده و نیازمند اتخاذ تدابیر کارآمد و به روز در حوزه سیاست جنایی و تقنینی است (شمس ناتری؛ ۱۳۸۰؛ ۷۶).

جرایم سازمان یافته، با تنوع گسترده ای از مصادیق نظیر قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، پولشویی، فساد اداری و اقتصادی، قاچاق سلاح و مهمات و جرایم سایبری، آثار مخرب متعددی بر پیکره اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور وارد می سازد. این جرایم، با بهره گیری از ساختارهای پیچیده و سازمان یافته، ضمن اخلال در نظام اقتصادی و تضعیف نهادهای قانونی، موجب گسترش ناامنی، بی اعتمادی عمومی و تضییع حقوق شهروندان می گردد.

سیاست تقنینی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته، همواره دستخوش تحولات و تغییراتی بوده است. از تصویب قوانین خاص و اصلاح قوانین موجود تا ایجاد نهادهای تخصصی و اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه، تلاش های متعددی در جهت مقابله با این پدیده صورت گرفته است. با این حال، به نظر می رسد که سیاست های تقنینی موجود، همچنان با چالش ها و کاستی هایی روبرو است که ضرورت بازنگری و اصلاح آنها را اجتناب ناپذیر می سازد.

این مقاله بر آن است تا با بررسی دقیق و جامع سیاست تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته، ضمن شناسایی نقاط قوت و ضعف قوانین و مقررات موجود، به تحلیل چالش ها و موانع فراروی اجرای مؤثر آنها بپردازد. همچنین، با بهره گیری از تجارب سایر کشورها و ارائه پیشنهادات کاربردی، در راستای بهبود و ارتقاء سیاست های تقنینی ایران در این حوزه گام بردارد.

سوالات اصلی تحقیق:

سیاست تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته چه ویژگی ها و مؤلفه هایی دارد؟

قوانین و مقررات موجود در این زمینه چه چالش ها و کاستی هایی دارند؟

چه راهکارهایی برای بهبود و ارتقاء سیاست های تقنینی ایران در این حوزه وجود دارد؟

روش شناسی تحقیق:

این تحقیق با بهره گیری از روش های توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای، اسناد قانونی، آراء قضایی و مقالات علمی به بررسی موضوع می پردازد. همچنین، با انجام مصاحبه با کارشناسان و صاحب نظران حوزه حقوق جزا و جرم شناسی، به جمع آوری داده های کیفی و تحلیل عمیق تر موضوع مبادرت خواهد شد.

۱- تعریف جرایم سازمان یافته، ویژگی ها و طبقه بندی آن

جرایم سازمان یافته، به عنوان یکی از چالش های اساسی جوامع مدرن، تهدیدی جدی برای امنیت ملی، ثبات اقتصادی و سلامت اجتماعی به شمار می رود. این فصل با هدف ارائه تعریفی دقیق و علمی از جرایم سازمان یافته و بررسی ویژگی های بارز آن، همچنین طبقه بندی انواع مختلف این جرایم، تلاش خواهد کرد تا چارچوبی برای فهم بهتر و مقابله مؤثر با این پدیده ارائه دهد.

۱-۱- تعریف جرایم سازمان یافته

ارائه تعریف جامع و یکپارچه‌ای از جرایم سازمان یافته، به دلیل تنوع و پیچیدگی ماهیت این جرایم، دشوار است. با این وجود، اغلب تعاریف، بر ویژگی‌های مشترکی همچون ساختار سازمان یافته، ماهیت طولانی مدت، هدف سودآوری و استفاده از زور یا تهدید تأکید دارند. در این راستا، می‌توان از تعریف زیر به عنوان یک چارچوب اولیه استفاده کرد: جرایم سازمان یافته، فعالیت‌های غیرقانونی و سازمان یافته‌ای هستند که توسط گروهی از افراد، به صورت طولانی مدت و با هدف کسب سود مالی یا قدرت، انجام می‌شوند. این فعالیت‌ها اغلب با استفاده از زور، تهدید، فساد و نفوذ در نهادهای دولتی و اجتماعی همراه است. ویژگی ساختار سازمان یافته، با وجود سلسله مراتب و نقش‌های مشخص، از جمله مؤلفه‌های کلیدی این نوع جرایم به حساب می‌آید (غلامی؛ ۱۳۹۳؛ ۱۳).

۱-۲- ویژگی‌های جرایم سازمان یافته:

جرایم سازمان یافته از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردارند که آن‌ها را از جرایم فردی متمایز می‌کند. این ویژگی‌ها عبارتند از:

- ساختار سازمان یافته: وجود سلسله مراتب، تقسیم کار و مسئولیت‌های مشخص در درون گروه، از جمله ویژگی‌های کلیدی است.
- طولانی مدت بودن: فعالیت‌های سازمان یافته اغلب به صورت مداوم و برای مدت طولانی انجام می‌شود.
- هدف سودآوری: کسب سود مالی، قدرت، یا نفوذ، انگیزه اصلی پشت فعالیت‌های سازمان یافته است.
- استفاده از زور یا تهدید: به کارگیری خشونت، ارباب، یا تهدید برای حصول اهداف، ویژگی بارز بسیاری از جرایم سازمان یافته است.
- نفوذ در نهادهای اجتماعی و دولتی: جرایم سازمان یافته گاهی تلاش می‌کنند تا با نفوذ در نهادهای دولتی، قوه قضائیه و یا گروه‌های اجتماعی، از فعالیت‌های خود حمایت کنند.
- تلاش برای ایجاد انحصار: این جرایم اغلب تلاش می‌کنند تا بر بازارها، فعالیت‌ها، یا منابع خاص، انحصار ایجاد کنند.
- استفاده از فساد: استفاده از رشوه‌خواری برای تسهیل فعالیت‌های غیرقانونی، از ویژگی‌های بارز این جرایم است.

۱-۳- طبقه بندی انواع جرایم سازمان یافته:

جرایم سازمان یافته بر اساس ویژگی‌ها و اهداف آن‌ها، می‌تواند به دسته‌های مختلفی تقسیم شود برخی از این طبقه‌بندی شامل موارد زیر می‌تواند باشد:

- قاچاق مواد مخدر: این نوع جرایم، از جمله پیچیده ترین و گسترده ترین جرایم سازمان یافته است.
- قاچاق انسان: این نوع جرایم، از طریق بهره کشی از انسان‌ها، سود مالی به دست می‌آورند.
- قاچاق اسلحه و مهمات: تامین سلاح‌های غیرقانونی و توزیع آن‌ها، به عنوان یک جرم سازمان یافته.
- جرایم اقتصادی و مالی: مانند پولشویی، کلاهبرداری‌های بزرگ و رانت‌خواری.
- جرایم سایبری: استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای انجام فعالیت‌های غیرقانونی، مانند هک، کلاهبرداری اینترنتی و جرایم مرتبط با فضای مجازی.

- جرایم مرتبط با محیط زیست: مانند قاچاق گونه‌های جانوری و گیاهان نادر (ابراهیمی فرانی و صیدی؛ ۱۴۰۰؛ ۲۱).

از مطالب ذکر شده میتوان چنین نتیجه گرفت که جرایم سازمان یافته، پدیده پیچیده‌ای است که نیازمند رویکردی چند وجهی و بین‌المللی برای مقابله با آن است. شناخت ویژگی‌ها و انواع مختلف این جرایم، می‌تواند به تدوین استراتژی‌های مؤثر برای پیشگیری و مبارزه با آن‌ها کمک کند.

۲- سیاست‌های تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته (ارزیابی و چالش‌ها)

از آنجا که جرایم سازمان یافته، به عنوان یک تهدید پیچیده و چندبعدی، امنیت ملی و ثبات اجتماعی را به چالش می‌کشد. این فصل به بررسی سیاست‌های تقنینی جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با این پدیده می‌پردازد. با تحلیل قوانین موجود، چالش‌های حقوقی و عملکرد آن‌ها، سعی بر شناسایی نقاط ضعف و قوت این سیاست‌ها و ارائه راهکارهای بهبود و ارتقاء خواهد شد.

۲-۱ ارزیابی قوانین موجود:

بررسی قوانین موجود، نشان می‌دهد که ایران تلاش‌هایی برای مقابله با جرایم سازمان یافته انجام داده است. قوانین موجود، مانند قانون مبارزه با مواد مخدر، قانون مبارزه با قاچاق انسان، قانون مجازات اسلامی (ماده‌های مربوط به جرایم سازمان یافته) و قوانین مرتبط با پولشویی، در برخی موارد، مبانی قانونی لازم برای رسیدگی به این جرایم را فراهم می‌کنند (یوسفی نژاد و جودکی؛ ۱۴۰۳؛ ۳۴). با این حال، این قوانین با چالش‌های زیر روبرو هستند:

- فقدان جامعیت: بسیاری از قوانین بر جرایم خاص تمرکز دارند و رویکردی جامع و یکپارچه برای مقابله با جرایم سازمان یافته را ارائه نمی‌دهند. عدم وجود یک قانون مجزا و جامع در مورد جرایم سازمان یافته، هماهنگی بین نهادهای مختلف را با چالش روبرو می‌کند.
- ابهامات و نقص‌های لفظی: برخی از مواد قانونی، از لحاظ واژگان و مفاهیم، مبهم و دارای نقص هستند که این امر می‌تواند منجر به تفسیرهای مختلف و اعمال سلیقه‌های متفاوت توسط قوه قضائیه شود. این می‌تواند منجر به عدم ثبات و پیش‌بینی‌پذیری در اجرای قانون گردد.
- عدم تطابق با تحولات نوین: جرایم سازمان یافته با سرعت تحولات نوین، مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات، تغییر می‌کنند. قوانین موجود ممکن است نتوانند با این تحولات تطابق پیدا کنند و در نتیجه، ناکارآمد باشند.
- عدم هماهنگی بین قوانین: موارد متعددی وجود دارد که قوانین مختلف با هم در تناقض هستند و یا به یکدیگر تکیه ندارند. این امر منجر به سردرگمی در اجرای قانون و عدم کارایی آن می‌شود.

۲-۲ چالش‌های حقوقی:

علاوه بر فقدان جامعیت، قوانین موجود با چالش‌های حقوقی دیگری نیز روبرو هستند:

- عدم شفافیت قانونی: فقدان تعریف دقیق و جامع از جرایم سازمان یافته، نقش عوامل کلیدی مانند "سازمان‌یافتگی" و "هدف مشترک" را با ابهام روبرو می‌کند.

- نقایص اجرایی: عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف مسئول مقابله با جرایم سازمان یافته (مانند نیروی انتظامی، قوه قضائیه، سازمان اطلاعات و...)، کمبود منابع و توانایی های عملیاتی و فقدان سیستم های اطلاعاتی یکپارچه، اجرای موثر قوانین را با چالش مواجه می کند.
 - محدودیت های دسترسی به اطلاعات: در برخی موارد، دسترسی به اطلاعات و شواهد لازم برای اثبات جرایم سازمان یافته محدود است که این امر روند رسیدگی به پرونده ها را به تاخیر می اندازد.
 - عدم توجه به جنبه های بین المللی: مقابله با جرایم سازمان یافته نیازمند همکاری بین المللی است؛ اما فقدان سازوکارهای مناسب برای همکاری با سایر کشورها، می تواند از کارایی این سیاست ها بکاهد.
- از مجموع مطالب ذکر شده می توان چنین استنباط کرد که سیاست های تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته، با وجود تلاش ها، با چالش های قابل توجهی روبرو هستند (شمس ناتری؛ ۴۳، ۱۳۸۰). برای افزایش کارایی این سیاست ها، نیازمند اصلاح و تکمیل قوانین موجود، بهبود هماهنگی بین نهادهای مسئول، افزایش شفافیت قانونی و توجه به جنبه های بین المللی هستیم. همچنین، توجه به تحولات نوین و ارائه راهکارهایی برای افزایش توان عملیاتی و منابع نهادهای مسئول، از اهمیت بالایی برخوردار است.

۳- مقایسه سیاست های تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته با رویکردهای بین المللی:

با توجه به ماهیت فراملی و پیچیده جرایم سازمان یافته، بررسی و مقایسه سیاست های تقنینی ایران با رویکردهای بین المللی، می تواند در ارتقاء و بهبود قوانین و سیاست های داخلی مؤثر باشد. این فصل، با بررسی تجربیات کشورهای موفق در این زمینه، به ویژه ایتالیا و ایالات متحده آمریکا، به دنبال شناسایی درس هایی است که قانون گذار ایرانی می تواند در راستای اصلاحات قانون گذاری و توسعه همکاری های بین المللی از آن ها بیاموزد و استفاده نماید.

۳-۱- بررسی تجربیات کشورهای دیگر:

۳-۱-۱- ایتالیا: ایتالیا به عنوان یکی از کشورهایی که با چالش های جدی ناشی از جرایم سازمان یافته، به ویژه مافیا، روبرو بوده است، تجربیات ارزشمندی در زمینه مبارزه با این پدیده دارد. برخی از مهم ترین جنبه های سیاست های ایتالیا عبارتند از:

- قانون Rognoni-La Torre (1982): این قانون، یکی از مهم ترین قوانین ضد مافیایی ایتالیا است که جرایم مافیایی را به طور خاص تعریف کرده و مجازات های سنگینی را برای اعضای این گروه ها در نظر گرفته است. همچنین، این قانون به موجب ماده 416-bis امکان مصادره اموال ناشی از فعالیت های غیرقانونی و شناسایی اعضای سازمان های جنایی را فراهم می کند.
- همکاری با افراد پشیمان (Pentiti): استفاده از شهادت افراد پشیمان که از درون سازمان های مافیایی خارج شده اند، به عنوان منبع اطلاعاتی ارزشمند، نقش مهمی در شناسایی و دستگیری اعضای مافیا و کشف ساختار و فعالیت های آن ها داشته است (Italian penal code, 1982).
- تأسیس دادگاه های ویژه: تأسیس دادگاه های ویژه با قضات آموزش دیده و متخصص در زمینه جرایم سازمان یافته، به تسریع و کارآمدی روند رسیدگی به پرونده های مافیایی کمک کرده است.

۲-۱-۳-ایالات متحده آمریکا: ایالات متحده آمریکا نیز با استفاده از قوانین جامع و رویکردهای نوآورانه، تلاش‌های گسترده‌ای را در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته انجام داده است. برخی از مهم‌ترین جنبه‌های سیاست‌های آمریکا عبارتند از:

- قانون RICO (قانون سازمان‌های فاسد و با نفوذ): این قانون، به دادستان‌ها اجازه می‌دهد تا به طور همزمان اعضای یک سازمان جنایی را برای چندین جرم مختلف مورد پیگرد قانونی قرار دهند. این قانون همچنین امکان مصادره اموال و دارایی‌های حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی را فراهم می‌کند (united states code, 1970).
- برنامه‌های حفاظت از شاهدان (WITSEC): ارائه برنامه‌های حفاظت از شاهدان برای افرادی که در پرونده‌های جرایم سازمان‌یافته شهادت می‌دهند، نقش مهمی در تشویق افراد به همکاری با مقامات قضایی و افشای اطلاعات مربوط به این جرایم داشته است.
- استفاده از تکنولوژی‌های نوین: استفاده از تکنولوژی‌های نوین، مانند تجزیه و تحلیل داده‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی پیشرفته و هوش مصنوعی به مقامات قضایی کمک کرده است تا الگوهای فعالیت‌های جنایی را شناسایی و شبکه‌های جرایم سازمان‌یافته را کشف کنند.

۲-۳- درس‌هایی که قانونگذار ایرانی می‌تواند از این کشورها بیاموزد:

بررسی تجربیات ایتالیا و آمریکا، درس‌های ارزشمندی را برای ایران در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته ارائه می‌دهد که در ادامه چند مورد از آن‌ها مورد اشاره قرار می‌گیرد:

۱-۲-۳- اصلاحات قانون‌گذاری:

- تدوین قانون جامع مبارزه با جرایم سازمان‌یافته: قانون‌گذار ایرانی می‌تواند با تدوین یک قانون جامع در زمینه جرایم سازمان‌یافته، ضمن تعریف مفاهیم کلیدی نظیر «سازمان یافتگی» و «هدف مشترک»، مجازات‌های متناسب با جرم و نقش افراد در سازمان را تعیین کند.
- تقویت قوانین مصادره اموال: قوانین مصادره اموال ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی باید تقویت شوند تا امکان شناسایی و توقیف دارایی‌های مجرمان و بازگرداندن آن‌ها به جامعه فراهم شود.
- تسهیل همکاری با افراد پشیمان: سازوکارهای قانونی باید به گونه‌ای طراحی شوند که امکان همکاری با افراد پشیمان از سازمان‌های جنایی و استفاده از اطلاعات آن‌ها فراهم شود.

۲-۲-۳- توسعه همکاری‌های بین‌المللی:

- تقویت همکاری با سازمان‌های بین‌المللی: ایران می‌تواند با تقویت همکاری با سازمان‌های بین‌المللی مانند اینترپل و دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان‌یافته سازمان ملل متحد (UNODC)، از تجربیات و دانش آن‌ها در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته بهره‌مند شود.
- تبادل اطلاعات با سایر کشورها: تبادل اطلاعات با سایر کشورها، به ویژه کشورهای همسایه، در زمینه شناسایی و تعقیب مجرمان و کشف شبکه‌های جرایم سازمان‌یافته، ضروری است.
- انعقاد معاهدات دوجانبه و چندجانبه: انعقاد معاهدات دوجانبه و چندجانبه با سایر کشورها در زمینه استرداد مجرمان، معاضدت قضایی و تبادل اطلاعات، می‌تواند به تقویت همکاری‌های بین‌المللی در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته کمک کند.

۲-۴- نیاز به قوانین جدید:

بررسی ضرورت‌های جدید، با توجه به تحولات روزافزون در عرصه جرایم سازمان‌یافته، نشان می‌دهد که تدوین قوانین جدید در برخی حوزه‌ها ضروری است. برخی از این حوزه‌ها عبارتند از:

- جرم‌انگاری فعالیت‌های سایبری سازمان‌یافته: با گسترش استفاده از فضای مجازی، جرایم سازمان‌یافته نیز به این فضا منتقل شده‌اند. لذا، جرم‌انگاری فعالیت‌های سایبری سازمان‌یافته، مانند هک، کلاهبرداری اینترنتی و قمار آنلاین، ضروری است.
 - مقابله با پولشویی با استفاده از رمزارزها: استفاده از رمزارزها برای پولشویی، به دلیل ماهیت غیرمتمرکز و ناشناس آن‌ها، به یک چالش جدی تبدیل شده است. تدوین قوانینی برای مقابله با پولشویی با استفاده از رمزارزها و تنظیم فعالیت‌های مرتبط با این ارزها، ضروری است.
 - حفاظت از افشاگران فساد: حمایت از افشاگران فساد، به عنوان افرادی که اطلاعات مربوط به جرایم سازمان‌یافته را در اختیار مقامات قرار می‌دهند، می‌تواند نقش مهمی در کشف و مقابله با این جرایم ایفا کند. تدوین قوانینی برای حمایت از این افراد و تضمین امنیت آن‌ها، ضروری است.
 - تنظیم فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد: برخی از سازمان‌های مردم‌نهاد، به دلیل عدم شفافیت و نظارت کافی، ممکن است مورد سوء استفاده سازمان‌های جنایی قرار گیرند. تدوین قوانینی برای تنظیم فعالیت این سازمان‌ها و جلوگیری از سوء استفاده از آن‌ها، ضروری است.
- در نتیجه اصلاح قوانین موجود و تدوین قوانین جدید، با در نظر گرفتن پیشنهادات ارائه شده در این فصل، می‌تواند به طور قابل توجهی به ارتقاء سیاست‌های تقنینی ایران در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته کمک کند. این امر، نیازمند همکاری و هماهنگی بین قوای سه‌گانه، نهادهای مسئول و کارشناسان حقوقی است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش، با هدف بررسی و ارتقاء سیاست‌های تقنینی ایران در مقابله با جرایم سازمان‌یافته، به بررسی ابعاد مختلف این پدیده و چالش‌های پیش روی نظام حقوقی ایران پرداخته است. در فصل‌های پیشین، ضمن ارائه تعاریف و مفاهیم کلیدی، به بررسی وضعیت جرایم سازمان‌یافته در ایران و ساختار قانونی موجود برای مقابله با آن پرداختیم. سپس، با مطالعه تطبیقی تجربیات کشورهای موفق در این زمینه، به ویژه ایتالیا و ایالات متحده آمریکا، درس‌هایی را برای بهبود سیاست‌های داخلی استخراج کردیم. در نهایت، با ارائه پیشنهادات راهبردی برای اصلاح قوانین موجود و بررسی نیاز به قوانین جدید، سعی در ارائه راهکارهایی عملی و کارآمد برای ارتقاء کارایی نظام حقوقی ایران در این حوزه داشتیم.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که جرایم سازمان‌یافته، به عنوان یک تهدید جدی برای امنیت و توسعه کشور، نیازمند توجه و اقدام جدی است. نظام حقوقی ایران، با وجود تلاش‌های انجام شده، هنوز با چالش‌های متعددی در این زمینه روبرو است. ضعف در تعاریف، ابهامات قانونی، مجازات‌های ناکافی و عدم هماهنگی بین نهادهای مسئول، از جمله این چالش‌ها هستند.

بررسی تجربیات بین‌المللی نشان داد که کشورهایی که در مبارزه با جرایم سازمان یافته موفق بوده‌اند، از قوانین جامع، سازوکارهای کارآمد و همکاری‌های بین‌المللی گسترده برخوردار بوده‌اند. این کشورها، با تدوین قوانین مشخص و شفاف، تشدید مجازات‌ها، تسهیل فرآیند مصادره اموال و حمایت از شهود و قربانیان، توانسته‌اند به طور موثری با این جرایم مقابله کنند.

پیشنهادات ارائه شده در این پژوهش، با هدف رفع چالش‌های موجود و بهره‌گیری از تجربیات بین‌المللی، سعی در ارائه راهکارهایی عملی و کارآمد برای ارتقاء سیاست‌های تقنینی ایران در این زمینه دارد. اصلاح قوانین موجود، با افزایش شفافیت و قاطعیت و تدوین قوانین جدید، با توجه به ضرورت‌های جدید، می‌تواند نقش مهمی در بهبود عملکرد نظام حقوقی ایران در مقابله با جرایم سازمان یافته ایفا کند.

با توجه به نتایج و یافته‌های این پژوهش، تأکید بر ضرورت اصلاحات در سیاست تقنینی ایران در زمینه مبارزه با جرایم سازمان یافته، امری اجتناب‌ناپذیر است. جرایم سازمان یافته، به عنوان یک تهدید پیچیده و چندوجهی، نیازمند رویکردی جامع و هماهنگ است. اصلاحات تقنینی، به عنوان یکی از ارکان اصلی این رویکرد، باید با هدف ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد، شفاف و قاطع، در دستور کار قرار گیرد.

این اصلاحات، باید شامل موارد زیر باشد:

- تدوین قانون جامع: تدوین یک قانون جامع در زمینه جرایم سازمان یافته، ضمن تعریف دقیق این جرایم، مجازات‌های متناسب با جرم و نقش افراد در سازمان را تعیین کند.
- تقویت قوانین مصادره اموال: قوانین مصادره اموال ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی باید تقویت شوند تا امکان شناسایی و توقیف دارایی‌های مجرمان و بازگرداندن آن‌ها به جامعه فراهم شود.
- تسهیل همکاری با افراد پشیمان: سازوکارهای قانونی باید به گونه‌ای طراحی شوند که امکان همکاری با افراد پشیمان از سازمان‌های جنایی و استفاده از اطلاعات آن‌ها فراهم شود.
- جرم‌انگاری فعالیت‌های سایبری سازمان یافته: با گسترش استفاده از فضای مجازی، جرم‌انگاری فعالیت‌های سایبری سازمان یافته، مانند هک، کلاهبرداری اینترنتی و قمار آنلاین، ضروری است.
- مقابله با پولشویی با استفاده از رمزارزها: تدوین قوانینی برای مقابله با پولشویی با استفاده از رمزارزها و تنظیم فعالیت‌های مرتبط با این ارزها، ضروری است.
- حمایت از افشاگران فساد: تدوین قوانینی برای حمایت از افشاگران فساد و تضمین امنیت آن‌ها، ضروری است.
- تنظیم فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد: تدوین قوانینی برای تنظیم فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد و جلوگیری از سوء استفاده از آن‌ها، ضروری است.

علاوه بر اصلاحات تقنینی، تقویت همکاری‌های بین‌المللی، آموزش و تجهیز نیروهای متخصص و افزایش آگاهی عمومی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. با اتخاذ رویکردی جامع و هماهنگ، می‌توان به طور موثری با جرایم سازمان یافته مقابله کرده و از امنیت و توسعه کشور محافظت کرد.

در پایان، امید است که این پژوهش، گامی هرچند کوچک در جهت ارتقاء سیاست‌های تقنینی ایران در زمینه مبارزه با جرایم سازمان یافته باشد و مورد استفاده قانون‌گذاران، سیاست‌گذاران و محققان قرار گیرد.

منابع

- ابراهیمی فرانی، قدرت الله، وسامان صیدی (۱۴۰۰)؛ «مبارزه با جرایم سازمان یافته در پرتو حمایت از امنیت شهود در حقوق ایران، آمریکا و حقوق کیفری بین المللی»؛ فصلنامه پژوهش های حقوقی؛ شماره (۴۶).
- شمس ناتری، ابراهیم (۱۳۸۰)؛ جرایم سازمان یافته و راهکارهای مقابله با آن؛ تهران؛ انتشارات جنگل.
- غلامی، علی (۱۳۹۳)؛ «سازمان یافتگی جرایم در آینه فقه»؛ فصلنامه فقه و مبانی حقوق اسلامی؛ شماره (۱)؛ بهار و تابستان.
- ملک طاش، سمیرا (۱۳۹۵)؛ «شیوه های مقابله با جرایم سازمان یافته در حقوق کیفری ایران» (پایان نامه کارشناسی ارشد)؛ شاهرود؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- یوسفی نژاد، محمد رضا، و مریم جودکی (۱۴۰۳)؛ «تحلیل تطبیقی قوانین کیفری ایران و حقوق بین الملل در زمینه مبارزه با جرایم سازمان یافته»؛ ششمین کنفرانس بین المللی حقوق و علوم سیاسی.
- United States Code. (1970). Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act, 18 U.S.C. ss 1961–1968.
- Italian Penal Code. (1982). Article 416-bis: Criminal Association of Mafia Type. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2004). United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto.
<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

Abstract

This research aims to examine and enhance Iran's legislative policies in combating organized crime by analyzing the current situation, the challenges ahead, and presenting strategic proposals. The research methodology includes reviewing legal documents, conducting a comparative analysis of international experiences (particularly those of Italy and the United States), and analyzing content related to organized crime in Iran. The results indicate that existing Iranian laws face challenges in terms of precisely defining organized crime, increasing penalties, and facilitating the asset forfeiture process. A review of international experiences suggests that comprehensive laws, effective mechanisms, and extensive international cooperation are key factors in the successful fight against these crimes. The main proposals of the research include drafting a comprehensive organized crime law, strengthening asset forfeiture laws, criminalizing organized cyber activities, combating money laundering using cryptocurrencies, and protecting whistleblowers. This research emphasizes the necessity of legislative reforms as a key pillar of a comprehensive approach to combating organized crime and provides proposals for creating an efficient, transparent, and decisive legal system.

Keywords

organized crime, legislative policy, money laundering, structural corruption
